

Az olajpiac kilátásai

SZILÁGYI ZSOMBOR okl. bányamérnök

A cikk aktuális adatok alapján elemzi a világ kőolajpiacának eseményeit, az árak várható alakulását.

Fogyasztás, termelés, készletek

2015-ben tovább nőtt a világ energia-fogyasztása. A 2014. évi 13020,6 Mtoe összes felhasználás 2015-re 13147,3 Mtoe szintre emelkedett. A 2015. évi felhasználás 32,9%-a kőolaj volt, a szén a 29,2%-kal a második, és a földgáz 23,8%-kal a harmadik helyen volt. Az összes megújuló energiaforrás a világ fogyasztásának 9,6%-át fedezte.

A világ kőolajkészlete 2015 végén 239 milliárd tonna volt [1], gyakorlatilag nem változott 2014-hez képest. A legnagyobb készlettel Kanada (27,8 milliárd tonna), Venezuela (47 milliárd tonna) és Szaúd-Arábia (36,6 milliárd tonna) rendelkezik. Oroszország ismert készlete 14 milliárd tonna. Ezekhez a készlet adatokhoz hozzá kell tenni, hogy csak a hagyományos geológiai formációkban feltárt készletekről van szó, a „palaolaj” készletekről még becsléseket sem látni. Nincsen benne ebben a készletadatban a tengerpartok alatt, vagy az Északi-sark alatt található olajkészlet sem. A készletadatok azt mutatják, hogy a világ olajfogyasztását az új lelőhelyek még biztonságosan fedezik.

Az olajkitermelő országok sorát Szaúd-Arábia vezeti 2015-ben 568,5 millió tonnával, majd az USA következik 567,2 millió tonnával és Oroszország a harmadik 540,7 millió tonnával [1]. A múlt évi kőolajtermelés 4361,9 millió tonna volt, ami 3,1%-os növekedés 2014-hez képest.

A kőolajat sokoldalúan használják fel: közlekedésre, fűtésre, vegyipari alapanyagként (műanyag-, gyógyszer-, festékgyártás), kenőanyagként, és villamosáram-termelésre is. A 2015. évi olajfogyasztás 4331,3 millió tonna volt. A legnagyobb kőolajfogyasztók: USA 851,6 millió tonna, Kína 559,7 millió tonna, India 195,5 millió tonna, Japán 189,6 millió tonna [1]. Az orosz felhasználás tavaly 143 millió tonna volt; a kitermelés és a felhasználás különbözetével Oroszország igen jelentős exportőr a kőolajpiacon. Oroszország a kelet-európai országok felé csővezetéken is szállít kőolajat.

A kőolaj világkereskedelme

2015-ben a kőolaj külkereskedelem a világban közel 2000 millió tonna volt. A kőolaj külkereskedelemben kerülő része szinte teljes egészében tőzsdén forog. Mi is az oroszoktól vásárolt és csővezetéken érkező kőolajat tőzsdei áron számoljuk el.

A kőolajpiac mozgását a napi 96 millió hordó körüli igények és a kínálat viszonyaként érthetjük meg. A piac napi 1-1,5 millió hordónyi kínálati többletet tud elviselni, ennél nagyobb kínálati felesleg azonnal csökkenti az árakat. A kínálat csökkenése esetén hasonló helyzet alakul ki: kevés hiány is áremelkedést tud indukálni.

A kőolajpiac főbb szereplői:

- az OPEC a kőolaj-exportáló országok szervezete, 12 ország a tagja, vezetője Szaúd-Arábia. A világ olajfogyasztásának mintegy 34%-át adja.
- az Egyesült Államok a világ legnagyobb olajimportőre, napi importja 8 millió hordó körül van.
- Oroszország termelése napi 10 millió hordó körül van, saját felhasználása 3,2 millió hordó. A kőolajexport az orosz gazdaság számára létfontosságú.
- Kína olajtermelése napi 4,3 millió hordó (2015-ben), felhasználása napi 12 millió hordó.
- Iránt azért emeljük ki az országok közül, mert a kőolajkészlete 22 milliárd tonna körül van, termelése napi 4 millió hordó, és felhasználása napi 2 millió hordó. A 2 millió hordó olaj exportja 2016-tól jelenhetett meg a világpiacon, mert az előző időszakban nukleáris programja miatt kereskedelmi embargó alatt állt.
- A kőolaj áresést az OPEC indította meg 2014 őszén azzal, hogy elhatározta, akkor sem csökkenti a kitermelést, ha az árak esni fognak. Ebben a döntésben több tényező is szerepet játszott:
- az amerikai palaolaj és palagáz kutatások eredményeként voltak, az ottani geológiai és kitermeléstechnikai körülmények között a 100-120 dollár/barrel olajár mellett a palaolaj-termelés nyereséges volt. Az amerikai palaolaj kezdte kiszorítani az importot, ami viszont az OPEC országok érdekeit súlyosan sértette.
- Egy sor olyan ország jelent meg a kőolajpiacon exportőrként, amelyek nem voltak tagjai az OPEC-nek, és sértették az OPEC piacait.
- Némely OPEC tagország sem tartotta be a közösen elhatározott stratégiát.
- Elég széles körű nemzetközi igény alakult ki Oroszország befolyásolására az Ukrajna elleni háború megszüntetésére.

A kőolaj ára gyors ütemben kezdett csökkenni, és 2016 elejére 27 dollár/barrel szintig zuhant. Ez az ár már csak néhány közel-keleti olajtermelőnek volt elviselhető, az olajtermelők legtöbbje egyre súlyosabb veszteséggel termelt. Az árzuhanás elindította a kutatások

és a termelőkapacitások fokozatos leállítását. 2016. június végén 50 dollár/bbl árszinten egy átmeneti nyugalom alakult ki az olajpiacon.

A kőolajpiac eseményei hatással vannak más termékek kereskedelmére is. A kőolaj csökkenő ármozgásával szinte azonnal megindult a földgáz és a szén áresése is. Az ipari fémek (acél, alumínium, réz) ára is együtt mozog a kőolajjal. Az olajár hatott a mezőgazdasági termékek árára is – a magyar mezőgazdasági exportot különösen érzékenyen érintette a búza és a kukorica áresése.

Az olcsóbb energiahordozók és ipari nyersanyagok egy ideig olcsóbbá teszik a beruházásokat, ösztönzik a fogyasztást, csökkentik az inflációt, de eredményezik az állami tartalékok apadását, a részvények árfolyamának esését, különösen az olajipar beszállítói veszteségeit, akár csődhelyzetig is.

2016 tavaszán a főbb olajtermelő országok képviselői (köztük Oroszország is) egyeztetést kíséreltek meg a kitermelés mérséklésére. Az egyeztetés Irán ellenkezése miatt meghiúsult. Az olajexportálók koordinált piaci magatartást nem tudtak összehozni, mégis a kitermelés visszafogása lett az eredmény, ami magával hozta, hogy az olaj ára elérte az 50 dollárt. Talán tartósan maradhatna is az olajár az 50 dollár körüli szinten, de a Brexit hatását a piacokra még senki sem tudja biztosra megjósolni.

Vannak azért olyan piaci elemzők is, akik a jelenlegi, stabilnak tekinthető olajpiaci helyzetet másképp értékelik, és újra az olajár csökkenését valószínűsítik [4] a következő okok miatt:

- a felszíni kőolajkészletek továbbra is nagyok,
- a palaolaj-kitermelés eszközei üzemképesen várnak,
- Irán olajexportra kényszerült helyzetben van, ami akár további 1 millió hordó/nap piaci kínálati többletet jelenthet,
- a dollár felértékelődése napirenden van,
- visszafogottra jósolják a nyári üzemanyag-felhasználást.

Az EIA (USA) 8,5%-os kitermelés-csökkenést prognosztizál 2016-ra [4].

Az olajtársaságok már most ezermilliárd dollárral kevesebbet költenek kutatásra az olajáresést megelőző évekhez képest; ennek vonzata lesz az olajtermelés csökkenése a következő években. Ezt a piachoz alkal-

mazkodást az is kikényszerítette, hogy az alacsony olajárak mellett a banki hitelek nagy része elérhetetlen az olajipari cégeknek. Elsőként az USA és Kanada kis-közepes méretű olajipari cégei fogták vissza a kutatást és a kitermelést. Az USA Today szerint éppen ezek a kisebb cégek tudnak újra elindulni, ha az olaj ára 50 dollár fölé emelkedik [2].

Minden energetikai kutatóintézet készít prognózist is, de a politikusok is megszólalnak az energiahordozók különböző kérdéseiben. Ez utóbbiak prognózisait azért nem csak piaci, hanem politikai megfontolások is áthatják. A prognózisok készítésénél figyelembe vett tényezők különbözőek, de minden elemző feltételezi, hogy újabb nemzetek közötti fegyveres konfliktus nem lesz, és a nemzetközi gazdasági válság sem ismétlődik meg.

A Gazprom Nyeft igazgatótanácsának elnöke, *Alekszandr Gyukov* szerint egy évtized múlva az olaj ára ismét 90-100 dolláros szintre emelkedik, [3]. 2020-ig is megmaradhat az 50-60 dolláros árszint, és ez kisebb termelésnövekedést eredményezhet.

A Világbank 2016 végére 37 USD/bbl Brent-árat jósol, ugyanezt a Moody's 48 dollárra teszi. A CIB Bank 45 dolláros árat jósol. Az OPEC 2020-ra 70 dollárt, 2040-re 95 dollárt jövendöl.

Az amerikai olajtőzsdén is lehet hosszabb távú határidős üzleteket kötni [5]:

Brent	2016. jún. 24-én:	48,41 USD/bbl
	2016. aug. 16-ra:	48,40 USD/bbl
	2017. II. n.évre:	54,00 USD/bbl

Ezeket a jövőbeli tőzsdei árakat azonban fenntartásokkal kell kezelni, mert a holnapi tőzsdén lényegesen változhatnak az árak, és a két-három éves kötések a teljesítésig még háromszor-négyszer gazdát cserélhetnek. Amit biztonsággal kiolvashatunk a tőzsdei árakból az az áremelkedés, de bizonytalan ennek az üteme és mértéke.

FORRÁSOK

- [1] BP Statistical Review of World Energy June 2016
- [2] energiainfo.hu 2016. 06. 23.
- [3] oroszhirek.hu 2016. 06. 24.
- [4] investor.hu 2016. 06. 24.
- [5] tozsdearnyek.hu 2016. 06. 25.

SZILÁGYI ZSOMBOR okl. bányamérnök, nyugdíjas, c. egyetemi docens. A gázszolgáltató iparágban dolgozott 43 éven át. Oktatóként a Miskolci Egyetem Kőolaj és Földgáz Intézetében és a felnőttképzésben több cégnél. Aktívan részt vesz a Magyar Mérnöki Kamara Gáz- és Olajipari Tagozata munkájában.

Gyűrűavató Nagykanizsán

Szaktechnikai tanulmányaik befejezésével gyűrűavató szakestélyen búcsúztak az iskolától és tanáraiktól a Nagykanizsai Szakképző Centrum Zsigmond Tanintézményének (a nagykanizsai Zsigmond Vilmos Mélyfúró Technikum utódintézménye) fluidumkitermelő-technikus (korábban mélyfú-

ró-, gázipari- és megújuló energiagazdálkodási technikusok) hallgatói. A selmeci hagyományok szabályai szerint megtartott Gyűrűavató Szakestélyen tanáraik búcsúbeszédeinek elhangzása után az alkalomra készített – sörrel telt – korsóba dobták az „ördöglakatnak” nevezett ezüstgyűrűt, melyet egyéni és szakmai jövőjükre köszöntöttek.

Kanizsa lap 2016. április 27.

dé